THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
(THE HEBREW JOURNAL)
Published by
JOURNAL PUBLICATIONS OF TORONTO, LIMITED
542 DUNDAS ST. WEST [Telephones: ADelaide 7424-7425
NATHAN FRIEDLAND, President.
Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario.
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents.
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913.
ALLIED PRINTING TRADES UNION LABEL COUNCIL TORONTO, ONT. 25

אמעריקע און רוסלאנד

קארל ראדעק, דער "רבי" פון סאוויעטישען זשורנאליזם האט, אין אן ארטיקעל אין דער "איזוועסטיא" — דער אפיציעלער ארגאן פון דער סאוויעט־רעגיערונג — געווארנט יאפאן געגען איר אפעטיס אויף סאוויעטישער מעריטאריע ביי דער סיבירער־מאנדזשוריער גרעניץ, אדער עס וועט קומען צו א פאראייניגונג צווישען די פאראייניגטע שטאטען און דעם סאוויעט־פארבאנד, האט ער געזאגט.

און זיין וואַרנונג האט געפונען אן אפקלאנג אין דער ברייטער וועלט. איבערהויפט ווען אין דער סאוויעטישער פרעסע האבען זיך אין דער זעלבער צייט דורכגעזוירפען אנדייטונגען אז אמעריקע'ס מיניסטער — דער מיניסטער אף סטיים, סטימסאן, וועט זיך טרעפען אין ישענעווא מיט'ן סאוויעטישען אויסערן־קאמיסאר, מאקסים ליטווינאוו. האט ראדעק'ס וואַרנונג צו יאפאן זיכער גענומען האבען אן אפליטישע ווירקונג, ניט בלויז אין אייראפע אדער אויפ'ן ווייטען מזרח, נאר אויף דער גאנצער ברייט און לענג פון דער וועלט.

א פאליטישע פאראייניגונג צווישען צוויי פון די גרעסטע לענדער אויפ'ן ערד־קוגעל איז פון אזא ווייטגיער באדייטונג אז עס קען ניט איבערלאזען זיין גלייכגילטיג קיין לאנד, אהן אונטערשיעד ווי גרויס אדער קליין זי איז.

ניט אומזיסט האט דער יאפאנעזישער אמבאסאדאר אין כינע זיך אויסגעדריקט מיט א טאג פריער, אז די סאוויעטיש־יאפאנעזישע סיטואציע פארטונקעלט מיט איר וויכטיגקייט דעם שאנכאי־קאנפליקט. און ניט אומזיסט האט ער אויך געזאגט, אז יאפאן איז זעהר באאומרוהיגט איבער דער דאזיגער סיטואציע.

וולאדיוואסטאק, דער סאוויעטישער קאנצענטראציע פונקט אויפ'ן סיבירישן־מאנדזשוריער גרעניץ, וועט אפשר שפילען גאר א וויכטיגע ראליע אויף דער פאליטישער ארענא אין דער נאהענטער צוקונפט. אין וולאדיוואסטאק ווערען איצט געהאלטען 30 טויזענט סאוויעטישע סאלדאטען גרייט צו פארטיידיגען יעדען שפאן פון סאוויעטישען באדען וואס יאפאן וועט וועלען פארכאפען.

אמת, יאפאן טענה'ט, אז זי האט ניט אין זינען צו אנרירען דעם סאוויעטישען באדען, אבער מאסקווע גלויבט ניט יאפאן און אזוי לאנג ווי עס הערשט א צושטאנד פון אומצוברוי און ניט־גלויבען צווישען אזעלכע צוויי פיינדליכע שכנ'ישע לענדער איז א שטענדיגע גרעניץ־ארמיי אומבא־דינגט נויטיג אויף ביידע זייטען פונ'ם גרעניץ.

יאפאן האט אויך פארלוירען דעם צוטרוי און דעם גלויבען פון די פאר־איינינגט שטאטען. אמעריקע איז חושד יאפאן, אז זי זוכט צו קאנטרא־לירען דעם נאנצען פאסיפישען וועלט־טייל, און אט דער דאזיגער אומצוטרוי צו יאפאן, כאי מצד דער סאוויעט־רעגיערונג און כאי מצד די פאראייניגטע שטאטען, האט איצט צונויפגעבראכט ביידע פאליטישע שונאים צו קומען צוזאמען זיך צו א פארשטענדיגונג אום צו פארטיידיגען זיך געגען יאפאן.

קארל ראדעק'ס וואַרנונג אין דער "איזוועסטיא" איז דאריבער ניט קיין פוסטע, אין עס איז געווייס אויך פאראן א געוויסע מאס פון אויסגער הערלעכקייט אין דער אנדייטונג אין דער סאוויעטישער פרעסע, אז די אויסערן־מיניסטערן פון אמעריקע און פון סאוויעט־רוסלאנד וועלען זיך טרעפען די טעג אין ישענעווא און וועלען "רעדען ביזנעס".

אויב פון דער ישענעווער קאנפערענץ זאל ווירקליך געשען דאס, וואס ווערט איצט פאראויסגעזאגט — א בונד צווישען רוסלאנד און אמע־ריקע — דאן וועט יאפאן מעגען נעמען פאר זיך דעם קרעדיט, אז דאס האט זי צוגעבראכט ביידע לענדער, ווארים עס איז צווייפלהאפט אויב אנדערש, וואלט אמעריקע ווען עס איז געשלאסען א וועלכען עס איז פאליטי־שען אפמאך מיט דער "באלשעוויסטישער" רוסלאנד.

עקשנות

אירלאנד איז ביז איצט געבליבען איינגע'עקשנט ביי איר פריערדי־גער שטעלונג וועגען דער פראגע פון דער טרייהייט־שבועה צום ענגלישען קעניג און אויך וועגען דער פראגע פון צאהלען די יערליכע "עניואיטיס" פאר'ן באדען.

אין דער זעלבער צייט האט די בריטישע רעגיערונג געלאזט וויסען אירלאנד אז זי וועט ניט גאַכגעבען קיין איינעס פון אירע צוויי פאדער רונגען.

עס איז אלזא געשאפען געווארען א "דעדלאק", הגם קיינע פאר־חאנדלונגען זענען נאך ניט אנגעהויבען געווארען. עס וויזט אבער אויס, אז עס וועט אזוי שנעל ניט קומען צו וועלכע עס איז פארהאנדלונגען — ווארים פארהאנדלונגען מיינט קאמפרא־מיס און די אויסזיכטען פאר א קאמ־פראמיס צווישען אירלאנד און ענגלאנד זענען זעהר שוואכע.

די לאגע איז איצט זעהר אן אנגעצויגענע. עס איז קלאהר ווי דער טאג אז ענגלאנד טאר ניט — פון דעם שטאנדפונקט פון אירע אימפעריאלע אינטערעסען — ניט גאַכגעבען אירלאנד'ס פאדערונגען און עס איז אויך פונקט אזוי קלאר, אז אירלאנד מיט איר איצטיגער רעפובליקאנישער רע־גערונג טאר ניט איינגעהן אויף קיינע קאמפראמיסען מיט ענגלאנד. אום ציט צו "פאראטען" די רעפובליקאניש־נעשטימטע אירלענדישע ביידע.

די סיטואציע איז, אלזא, א גאנץ קאמפליצירטע, און סיידען ביידע לענדער וועלען ניט ווייכער ווערען, וועט עס מוזען קומען צו אן אפענעס אויסברוך.

פון די גאר לעצטע באריכטען, וועלכע זענען דערהאלטען געווא־רען פון אירלאנד און פון אירע פריינד, איז צו זעהן, אז די עקשנות איז נאך ניט געבראכען געווארען אויף ביידע זייטען. הגם עס לאזט זיך גלויבען, אז צו קיין ערנסטע קאמפליקאציעס זאל עס ניט קומען, איז די סיטואציע פונדעסטוועגען איצט א גאנץ ערנסטע.

אונזערע „פיער הונדערט"

(טעגליכע שמועסען)
פון וצחקי

די אידישע אמעריקע האט זונטאג געהאט די געלעגענהייט צו באקענען זיך מיט אזהרע איינעגע "פיער הונדערט".

מיט'ן נאמען "פיער הונדערט" ווערט געוועהנליך באצייכענט אין אמעריקע, די אריסטאקראטיע: דאס אויבערשטע פונ'ם שטויסעל, די "קרים" פון סמעטענע און דאס גלייכען.

הכלל, האבען זיי זיך פארזאמעלט, אונזערע איינגעגע "פיער הונדערט" אינ'ם גרויסען אסטער האטעל אין ניו־יארק און האבען געפייערט דעם גאלדענעם יובילע־אום פון דער אמעריקאנער אידישער פרע־סע.

ארום לאנגע טישען מיט "אלדאס גוטס" זענען זיי געזעסען, אונזערע "פרינצען" פונ'ם אידישען ווארט אין אמעריקע, און טאקסידאס האבען זיי גע־טראגען און אפשר ווייסט זיידענע האנדשו אויך ווער ווייסט?...

אונזערע אידישע שרייבער פון היינט זענען דאך ניט יענע פון אמאל. אינ'ם "פארצייטיגען אמאל" האבען אידישע שרייבער קיין טאקסידאס ניט נעטראגען. דאמאלסט האבען זיי אפשר בלויז געהערט אז עס זענען פאראן אזעלכע מלבושים, אבער זיי האבען געוואוסט אז נאר אל־ריטניקעס טראגען עס... אמאל האבען אידישע שרייבער געטראגען לאנגע האר מיט צופליקטע שיך, היינט אבער איז עס אנדערש.

דערפאר צבער איז אמאל געווען אזא זאך ווי אידעאליזם און מסירת־נפש פאר'ן אידישען ווארט און היינט איז ניטא אפילו קיין פונק פון יראת־הכבוד.

* * *

דער באנקעט האט איינגעגעבען גע־האט א דאפעלטען צווועק. ערשטענס די פייערונג גופא, און צווייטענס צו העלפען די "ארבייטסלאזע" אידישע שרייבער.

לויט ווי עס איז נעכטען באריכטעט געווארען אין "זשורנאל" איז געשאפען געווארען די סומע פון פיער טויזענט דא־לאר.

אבער וואס פאר א ווערט האבען פיער טויזענט שמאלאדעס פאר אזוי פילע ארבייטסלאזע אידישע שרייבער.

מיר דוכט אז די דאזיגע סומע וואלט קוים געקלעקט פאר אונזערע נעבראכענע שרייבער אין טאראנטא גופא... איבער־הויפט אז אין ניו־יארק אליין זענען פאר־אן היבשע עטליכע הונדערט ארבייטס־לאזע אידישע שרייבער אין אין שיקאגא, פילאדעלפיע, מאנטרעאל, לאס־אנדזשע־לעס און וואו איהר וועט א וואָרף טאָן מיט אן אויג דרעהען זיי זיך ארום מיט פארדרוסען געגען דער גאנצער וועלט און מיט גרויסע טענות צום אידישען פאלק.

און זיי וואלטען אלע געוואַרפט גע־האלפען ווערען. די מערסטע פון זיי וואלט מען נעווייס א טובה געטאן, ווען מען וואלט פאר זיי געעפענט גראסערי סטאר־קעס, אנדערע ווידער וואלטען זיכער גע־טאן א גרויסע טובה דער אידישער ליטע־ראטור ווען זיי וואלטען זיך צוריק גענומען צו זייערע אלטע פראפעסיעס — ווער צו "פייפער־הענגינג", ווער צו פרעסערייי, ווער צו חזנות, ווער צו דער מאשען און ווער צו דער שער.

העלפען דארף מען אבער אלעמען. זיי מוזען געהאלפען ווערען כדי זיי זאלען אויפהערען ארומטראגען זיך מיט פרעטענ־זיעס צום אידישען פאלק.

אבער וואס קען מען אויפטאן מיט פיער טויזענט דאלאר?

און וואס קען מען בכלל פארלאנגען פון דעם פיר שרייבער פאראיין? וואס זשע איהר ווילט מיר איינרעידען אז דער פיר פאראיין איז א "יוניע", וועלכע קעמפט פאר איהרע "ארבייטערע?"

עס איז דאך א "מאנופעקטשורערס אסאסיאיישאן" אדער א "קאנטראקטארס פאראיין", אבער קיין ארבייטער "יוניע" איז עס, לויט מיין מיינונג, זיכער ניט.

מיר דוכט זיך, אז עס וואלט שוין לאנג צייט געווען, אז דער אידישער שרייבער, זאל קענען אורטיילען אדער זיך אריינטרעטען אין דעם חילוק צווישען א "מאנופעקטשורערס אסאסיאיישאן" און א "יוניע" פון פראלעטאריער.

נאך אלעמען עקזיסטירען דאך צוויי נעגנערישע קלאסען אין דער שרייבערי־שער פראפעסיע אויך, און צו איינציטיגען ביידע קלאסען אין איין־און־דעם־זעלבען וואגען, איז לעבעדיק.

* * *

איך האב געלייענט וואס פאר א שעהנע רעדעס עס זענען ביים יובילעאום באנקעט געהאלטען געווארען. איך שטעל זיך פאר אז עס איז געווען זעהר אנגע־נעהם צו הערען, הגם, ווי איהר ווייסט, בין איך דוקא, ניט קיין גרויסער ליעב־האבער פון באנקעט־שבחים.

פונדעסטוועגען האט עס געדארפט זיין גאנץ אינטערעסאנט צו הערען הער־וואוד בראון, לויבענדיג דעם גוואלדיגען איינפלוס פון דער אידישער פרעסע אין אמעריקע.

א גוי בלייבט א גוי. די מעשה מיט'ן איינפלוס פון דער אידישער פרעסע איז די זעלבע ווי די לענגערע וועלכע הערשט אין דער קריסטליכער וועלט, וועגען אי־דישער "אחדות".

און עס איז מסתמא אויך געווען א פארנעגינגען צו אנקוקען אונזערע איינענע "פיער הונדערט" ווי זיי האבען ארויס־געשייגט פון זייערע "טאקסידאס" און ווייסע האנדשו.

א שעהנער ספעקטאקעל איז עס, אהן ספק געווען...

אידען אין לאנד וואו מזרח און מערב טרעפען זיך

פון צ. ה. וואקסמאן

זוי לעבען אידען אין יוגאסלאוויע.

זעלטען האט א נייע־ענטשטאנענע מדינה אין זיך פאראייניגט אזוי פיעל פארשיעדענארטיגע און צום טייל ענטגע־גענזעצטע גרופעס, פון אידישען פאלק ווי דאס איז דער פאל מיט'ן קעניגרייך יו־גאסלאוויען.

דוכט זיך, דאס פון די אלע מדינות וועלכע זיינען ענטשטאנען אויף די דאזיגע חורבות פון דעם געוועזענעם עסטרייכיש־אונגארישען שטאאט, האבען די אידען, וועלכע זיינען דורך דער נייער געאָגראַ־פישער פארטיילונג צוגעפאלען צום יוגא־סלאווישען קעניגרייך, געטאן דעם בעס־טען שידוך, עס לעבט זיך אידען דא ניט ערגער און צום טייל אפשר בעסער ווי אין די גוטע אלטע צייטען פון פראנץ יאָ־זעף דעם ערשטען. ווען זיינע אמאליגע אידישע בירגער ווינשען נאך היינט א ליבטיגען גן־עדן. מיט ניט וועניגער סימ־פאטיע באצייהען זיך די אידען אבער צום קעניג פון יוגאסלאוויען וועלכער איז איי־נער פון די סימפאטשסטע סאווארענען פון אונזער צייט, קעניג אלעקסאנדער דער ערשטער פון יוגאסלאוויען.

יוגאסלאוויען גרעניצט פון איין זייט מיט'ן אדריאטישען ים פון וועלכען דער נאהענטער שכן איז איטאליען, פון דער דומעניען, אונגארן, עסטרייך, און פון דער פיערטער זייט די שכנות'דיגע מדינות בולגאריען און גריכענלאנד. ביי וועלכער פון די אלע אויסגערעכענטע גרעניצען איהר זאלט ניט אריינפאהרען אין יוגא־סלאוויען טרעפט איהר אן אן אנדער טיפ אידען. אנדערע מנהגים, אן אנדער לע־בענסשטייגער און צום גרעסטען טייל אויך אן אנדער שפראך.

מיר פאהרען איצטינען מאל אריין אין לאנד פון דער עסטרייכישער זייט איבער מאריבאר אדער מארבורג אויפ'ן וועג נאך זאגרעב.

אונטערוועגס א גאנצע רייהע קליינע אלטע קהלות, כמעט אלע אסימילירטע אלטע אידישע ישובים פון וועלכע מען הערט זעלטען ריידען, קהלות וועלכע זיי־נען שוין געווען רעפארמירט מילירט אין אלטע צייטען, און זיינען יעצט בלויז איבערגעגאנגען פון דער דייט־שער צו דער קראאטישער שפראך. די בא־דייטענדסטע און וויכטיגסטע פון די דאָ־זיגע קהלות איז אין זאגרעב, די הויפט־שטאדט פון קראאציען, און די מאָדערנס־טע שטאדט פון קעניגרייך.

עס לעבען דאָ ארום 6—7 טויזענט אידען איינגעבוירענע, א חוץ ניי־צוגע־קומענע פון די געוועזענע אונגארישע פראָווינצען, וועלכע האבען זיך געשאפען אן איינענע ארטאדאָקסישע קהלה.

א חוץ די צוויי קהלות בילדעט זיך דאָ א דריטע קהלה פון ספרדישע אידען וועלכע האבען זיך נאָך דער וועלט־מלחמה גענומען אהער ציהען צום טייל פון אלט־סערביען און צום טייל אויך פון באָסניען און הערצאגאווינא.

די אלטע איינגעזעסענע קהלה איז איינע פון די רייכסטע קהלות אין איירא־פא. די שוהל מיט די קהלה בנינים פאר־נעהמען א גאנצען בלאָק הייזער אין איי־נעם פון די שעהנסטע קווארטאלען פון דער מאלעיש שעהנער קראאטישער הויפ־שטאדט.

די דאָזיגע געמיינדע איז צום גרעס־טען טייל אסימילירט, דער טעמפעל איז א רעפארמירטער מיט אן אָרגעל און די צאָהל באזוכער איז א נישטיגע. איך בין פרייטאג אוועגס געווען אין שוהל: די הויפט צאָהל פון די באזוכער זיינען די ארטיגע צייטונגס־לייענער, דער טעטיגסטער עלע־מענט פון דער דאָזיגער שטילער קהלה.

נאָכ'ן דאוונען וואנדערט א באהיי־טענדער טייל פון די מתפללים איבער, אין דערבייאיגען גוי־אישען גאָרטען רע־סטאראנט — עסען אידישע שבת־פיש ביים גוי'אישען רעסטאראנט.

איינער פון די אָרטיגע קהלה־פאָר־שטעהער דערצעהלט מיר לפי תומו, אם זאמסטאג — שבת אָדער פרייטאג צו־נאכטס קומט זיך לויט טראדיציע צונויף די משפחה צום שבת טיש, אָט אָ דאָ אין דערבייאיגען גאָרטען־רעסטאראן וועלכער איז דער פארגעהמסטער אין שטאדט, וועלכער גרייט צו ספעציעלע שבת'דיגע נעריכטען פאר זייערע אידישע געסט...

אידען ריידען דאָ צווישען זיך קראָ־אטיש אָבער מען רעדט נאָך אויך א סך דייטש.

פון אנטיסעמיטישע אויסשרייאונגען הערט מען זעלטען אָבער דאָך, אויב עס אין אין יוגאסלאוויען פאראן א אָנצייי־אינער אויפ'ן צוויייטען קוקט אביסעל קאמף און ארבייט עס קאָסט צו איבער־עם דאָך טעהר צו מערקען אין קראאציען ווי אין אלט סערביען.

ווי שוין באמערקט לעבען דאָ אידען — אויף ווי ווייט מען קען עס בכלל ביי היינטיגער קריזיס צייט פעסטשטעלען — אין עקאָנאָמישען וואוילשטאנד. דאָס באַ־ציהט זיך אָבער נאָר אויף די אלט־איינ־געזעסענע קראאטישע אידען.

אנדערש אביסעל איז די לאגע מיט דער קליינער צאָהל מזרח־אייראפעאישע אידישע משפחות וועמענס לאגע איז ניט אזוי ראָזיג.

דאָס זעלבע קען אויך געזאָגט ווערען אויף די צוויי צו דריי צעהנדלינג ספרדיש אידישע משפחות. אין די גוטע צייטען איז געווען פרנסה אזוי צו זאָגען איבער'ן האלז, איצט דאנענען מוז מען אביסעל אָדער א סך שווערער ארבייטען.

קיין שטארקע נעזעלשאפטליך אידי־שע עטיטיגקייט איז דאָ קיינמאָל ניט גע־ווען. מען מאכט אזוי צו זאָגען אביסעל צייטונגס־מען פאראינטערעסירט אמאָל די יוגענד מיט אלגעמיין אידישע פראָ־בלעמען אָבער קיין באַנייסטערונג פאר אידישע אנגעלעגענהייטען קען מען דאָ גאָר ניט אויפברענגען. מען טוט אלעס אָבער אָהן פייער, און מיט א פארבאהאל־טענען לענגיע

פאראן דאָ אויך א קליינע צאָהל אידישע סטודענטען פון סערביע פון הונגאר און ניט אכטונג דער שטערטעלשער רב, וועל־כער איז על פי רוב אן אקאדעמיש געביל־דעטער מענש מיט א דאקטאר דיפלאם און דערבייא מענש אויפ'ן אויג.

אביסעל מאָדנע קומט פאר אונזער איינעם אויס ווען ער באגעגענט זיך מיט איינעס פון די דאָזיגע רבנים וועלכע טראָ־גען אין גאס דעם זעלבען אויפרם ווי אין עוואנגעלישער נייסטליכער, א שווארצען סורדוט מיט א שווארצער וועסט פארקנעפעלט ביזז'ן האלז, א ווייס־שוואַרצען באגען אָהן א קראוואט, און א מורא'דיג ברייטען הוט.

אָבער דאָך מוז מען זיך באציהען מיט ערנסט צו די דאָזיגע באשיידענע קעמפער וועלכע היטען אָפּ יעדער אין זיין ווינקעלע דעם פונק אידישקייט, פאר מיר נעוועסען אין סטענדערד טעאטער.

אָבער אט בין איך היינט אין אנטשטאנען פאר'ן בעסערען. א ניי־נעוועסען אין סטענדערד וויי איך האב געפיהלט ווי די לייד אויף מיר אין דער טאראנטאנער טער, האב איך געטראכט, אז מיר דאָגען געטאן.

אָבער אט בין איך היינט אין נעוועסען אין סטענדערד ווי איך האב געפיהלט ווי די לייד וויינקען צו מיר אין דער סטייטש. היתכן? וואו זענען טא'ר אידעלאך מיט וועלכע א ... זיך אזוי?

אמת, דאָר טעאטער איז ... ניט נעווען לייריג אינ'ם ווירק ... פון וואָרט אָבער אז דער באו ... ווען א סך א שוואכערער ווי ... שבתים פריהער, דאָס האט

ער האט

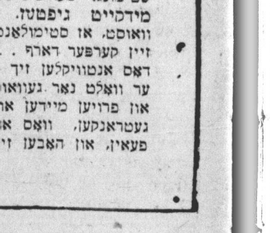

החלוץ ברוסיה

(לתולדות החלוץ הבלתי־לגלי, — הוצאת משלחת חו"ל של החלוץ הבלתי־לגלי ברו־סיה — תל־אביב, תרצ"ב)

פון ב. הימיני

נאך א פעקעל דאקומענטען פון דעם שרעקליכען קאפיטעל פון אונזער געשיכ־טע וואס מיר רופען אן — די פארפאל־גונגען אין סאוועטען־פארבאנד. היינ־טיגען מאל ווערט דא דערציילט נאר ווע־גען איין טייל פון דער ציוניסטישער באַ־וועגונג — אין דאס איז דער אומלעגא־לער "החלוץ" (עס האט אמאל עקזיס־טירט אין רוסלאנד, מ'שטיינט געזאגט, א לעגאלע ארגאניזאציע "החלוץ" וואס איז איצט אויך עליה השלום).

עס זיינען דא אין דעם כוך וויכטי־גע קאפיטלען וועגען דער העלדישער אי־דישער וועגענט באוועגונג, איר אויפשטיי־גונג, אירע קאמפען, די שרעקליכע ענויים קשים און גרויסען מסירות נפש וואס זיי האבען ארויסגעציגט פון זייערע ערשטע שריטן אין דער קבוצת הכשרה און דאן דורך ארעסטען, גזירות, גלות ביז... (זעהר ווייניג פון זיי האבען זוכה געווען צו דערגרייכען דעם 'ביז') דאס פאר־ווירקליכען פון זייער גרויסען חלום — די עליה קיין ארץ ישראל.

אין איין קאפיטעל נאכ'ן צווייטען, ווערט נאך א מאל און נאך א מאל אי־בערגעג'חזר'ט די שווידערליכע פאקטען און די גרויסע ליידען, וואס זיי זיינען דארטען אויסגעשטאנען. צרות נאך צרות, יסורים נאך יסורים, דער זעלבער "ויהי' הויבט אן און ענדיגט יעדען קאר־פיטעל.

אט האבען זיי מיט פיל מיה און אנ־שטרענגונג געפונען ערגעץ א שטיקעל פלאץ, מען שאפט זיך א שטיקעל ווירט־שאפט פאר הכשרה, מען ארבייט מיט שמחה, מיט התלהבות. וואס מיר הונגער'ן וואס מיר קראנקהייטען! עס באוועגט זיך דאך געפעס, און אט דאכט זיך שוין מ'איז שוין איינגעארדענט, די האפנונ־גען וואקסען און די פרייד אין הארצען איז אזוי גרויס און... פלוצלונג — ווי א דונער פון הימעל פאלען אראפ די יעווי־סעקען, זיי האבען שוין עפעס דערפילט, אז דא איז אין נאנצען ניט גלאטיג; עפעס שמעקט מיט קאנטר־רעוואלוציע, ר"ל, און זייערע נאכבאלנער, די נע. פע. אי. זיינען שוין דא. און עס הויבען זיך אן ארעסטען, רדיפות, שטערען און בראכען און אלעס גייט לאבוד, אלעס איז פאר־לאָרען — און אט אזוי א פרק נאך א פרק, אזוי איז דער גורל פון יעדען משק, פון יעדע שטיקעל אונטערנעמונג, פון יע־דע קלענסטע ווירטשאפט.

בלוט און טרערען, בלוט און טרע־רען שפריצט פון יעדען בלאט פון בוך, פון יעדען ווארט, פון יעדען אות.

אט אזוי האבען זיך אונזערע חלו־צים פארבערייטעט צו בייטען די לעבענס פארמעגן אין א פאלק, און אויפבויען אן אלט־ניי לאנד. אין אזעלכע באדינגונ־גען האבען אונזערע אנוסים פון 20־טען יאר־הונדערט אפגעהיט דעם ברענענדיגען פייער פון א גרויסען הערליכען אידעאל און אט אזוי האבען זיי (די וואס האבען זוכה געווען) דורכגעבראכען דעם וועג מיט א כמעט לעגענדאריש מסירות נפש — צום ברעג פון זייערע האפנונגען.

א קורצע צייט נאך דעם — לייג־נען מיר אין איינעם פון די קאפיטלען — האבען זיך גרופען פון חלוצים אוועקגע־לאזען מיט קליינע פישער שיפלאך פון די ברעגען פון קרים קיין קאנסטיטאנ־פאל. די קליינע שיפלאך האבען געקענט אריינגעמען אין זיך נאר 5־4 מענשען און זיינען געפערט געווארען ביז טערקישע קאנסטראנטינעפל. פאר א געוויסען אפצאל האבען זיך די לעצטע אונטערגע־נומען צו ברייגען די חלוצים אויפ'ן טער־קישען ברעג. על פי רוב פלעגען אט די שיפלאך — נאך גרויסע פלאנעניש דורך שטורעם ווינטען, שלעפענדיג טעג ווייז איבער'ן גרויסען ים, — אנקומען אויף א פארוואר־פען ווינקעל אין קליין אזיע. און ערשט דאן האבען זיך אנגעהויבען די אמת'ע צרות. די וואנלענישען און וואנדערונגען איבער די אימבאקאנטע טערקישע בערג, אהן קענטעניש פון די באריינגונגען פון פלאץ, נישט וויסענדיג די שפראך, אהן א וועגווייזער, אויסמיי־דענדיג די נוט באזוכטע פלעצער, פלע־נען זיי קומען צום ערשטען שטיקעל "רע־טונגס" פלאץ. די חלוצישע פערמע "מסלה חדשה" ניט ווייט פון קאנסטי־טאנאפאל. ניט איין חלוץ איז אויף דעם וועג פארפאלען געווארען איז די בערג און מען ווייסט ניט ביז היינט פון זיין נעבייען.

און אזוי אויך מיט די חלוצים, וואס האבען זיך געזוכט דורכשלאגען א וועג דורך די גרענעצען פון פוילען, רומעניען, לאטוויע, א.א.וו. און טראץ דעם אלעמען ציילט אט דער טייל פון דער חלוצים באוועגונג העבער 1000 חברים וואס זי־נען אנגעקומען קיין ארץ ישראל אין די יארען 30־1927.

דאס איז די געשיכטע פון די אידי־שע יוגנד לייט, וואס זיינען די פיאנערען פון א רעוואלוציאנערער איבערקערעניש אין דער וועלט אנשויאונג פון אידישען פאלק. א גרויסער אידעאל האט זיך טיף איינגעוואורצעלט אין זייער גאנצער לעבענס מהות, ביז עס איז פאר זיי גע־וואָרען דאס אייגענצע האפנונג און שטרע בונג אין זייער גאנצען לעבען. און דאס איז איין קליינינקער פרט אין א גאנץ גרויסען כלל. אין דעם בוך זעהען מיר נאר די געשיכטע פון איין קליינינקען טייל פון אט די אידישע בחורים — צו גרויס און צו לאנג איז דער צעטעל פון ענויים קשים, וואס זיינען אויסגעשטאנען אויף די איבערגעטיילען פון דער צור־ניסטישער באוועגונג אין לאנד פון די סאוועטען — דאס זיינען דאקומענטען פון א גאנץ קליינער צייט — דער קאפי־טעל איז נאך ניט פארענדיגט. די רדי־פות אויפ'ן חלוץ זיינען נאך ניט א זאך פון דער פארגאנגענהייט. זיי זיינען נאך אויצט די טונקעלע ווירקליכקייט פון רוס־לאנד, און יעדער טאג ברייגגט נאך א טראפען צום גרויסען כוס פון טרערען, יעדער טאג ברייגגט נאך א זייטעל פון צרות, יסורים, ענויים קשים אין זייער ביטערען קאמף.

און דער בוך ענדיגט זיך מיט א "ציון לחברים" — מיט נאך א "יזכור" פאר די נשמות פון די טהורים און קדושים וואס זיינען געפאלען אין דער דאזיגער הייליגער מלחמה, — די מלחמה פון דער אי־דישער באפרייאונג: ווער סאיז געפאלען פון א שאס פון דער ברענעער־וואף ווען ער האט דעם גרענעץ גע'גנב'עט, ווער ס'האט זיך אליין אריינגעאגט א קויל אין קאפ, מאכענדיג מיט דעם א סוף צו די שרעקליכע יסורים, וואס ער האט מער שוין ניט געקענט אויסהאלטען. ווער ס'איז אויסגעגאנגען פון קרענק, ניט האַ־בענדיג קיין פאסיגע מעדיצינישע הילף, מי במים, מי באש — אט אזוי זיינען זיי אויסגעגאנגען אט די העלדען, אט די גרוי־סע וויזיע מענשען וואס האבען זיך מקריב געווען אויפ'ן מזבח פון זייער אלע מאל פארענדיגען אידעאל, — יא, אויב עס איז דא א שטיקעל לעבעדיגקייט ביי דעם אי־דישען פאלק, אויב עס איז דא עטוואס פאטעניציעלעס זעהען מיר נאר איז דער חלוצישער באוועגונג. אויב עס איז נאך דא א אידישער באוועגונג. אויב עס איז נאך דא א אידישע מעגלעכקייט אין אמת'ער אידישער ווירקליכקייט און גיבען זיך אפ מיט אידיליש באלעבאטישע חלומות — אפשר וועלען זיי דערהערען דעם היס־טאָרישען רוף, וואס שרייט ארויס אט פון דעם קאפיטעל פון יסורים, וואס שרייט אזוי הויך: "אט דאס איז דער איינציגער וועג פון אונזער ווידעראויפלעבונג, אויב דאס אידישע פאלק וויל טאקע באמת ווערען א פאלק מיט פעלקער לייד, פרא־דוצירען און שאפען אלעס על חשבין עצמו.

(פארזעצונג אויף פייריש 2)

אמעריקע

עקשנות

החלוץ ברוסיה

(פארזעצונג אויף פייריש 2)